

Vlaamse bedrijven moeten nú investeren in China

HANS BROCKMANS

Voor het eerst sinds decennia vertraagt de economische groei in China. Meer dan ooit verwelkomt het land buitenlandse investeerders. Vlaamse bedrijven kunnen hiervan profiteren, vertelt zakenadvocaat Philippe Snel vanuit Shanghai.

De Chinese economie sputtert. Het bruto binnenlands product groeit volgens prognoses jaarlijks met 3 tot 5 procent, terwijl die groei voor de pandemie soms dubbel zo sterk was. Vorig jaar daalde de Chinese export, net als de buitenlandse investeringen in Chinese bedrijven.

"Het vertrouwen in de Chinese economie kreeg bij veel Europese ondernemers een stevige deuk na de coronapandemie", schetst de Vlaamse ondernemingsadvocaat Philippe Snel, die sinds 2001 actief is in Shanghai. "Westerlingen schrokken over de keiharde manier waarop Chinese overheden de pandemie aanpakten. Ja, er lijken zich donkere wolken aan de hemel af te tekenen. Voor het eerst sinds decennia beseften westerse bedrijven dat er zoiets als een politiek risico bestaat in China, waardoor het wel degelijk verkeerd kon gaan met hun investeringen. Heel wat investeerders haakten af (zie ook kader: *Het einde van een gouden tijdperk*, red.). Voor het eerst sinds we hier actief zijn, zijn wij als zakenadvocaat meer met de vereffening dan met de oprichting van Chinese dochters bezig."

Snel houdt zich op de vlakte over politiek gevoelige zaken zoals Taiwan, Hongkong of mensenrechten. "Er is veel heisa rond het politieke risico", redeneert hij. "Maar het lijkt me beperkt in vergelijking met het politieke risico van investeren in het Midden-Oosten, in Zuid-Amerika, en – sta me toe – ook in Noord-Amerika."

In het eerste halfjaar daalden buitenlandse investeringen in China met een derde tegenover vorig jaar. Toch is dit nu hét moment om er te investeren, stelt u in een bedrijfspresentatie. Is die houding niet wat te optimistisch?

Philippe Snel (DaWo Law Firm): "In 2000-2005 verdubbelde het bbp elk jaar met 5 tot 10 procent. In 2009-2014 verdubbelde het nog op vijf jaar. De Chinese overheid werd toen wat voorzigtiger bij het toekennen van vergunningen. De administratie deed pas moeite voor een investering met een bijzonder zware economische of technologische impact, of als er gigantische bedragen werden geïnvesteerd. De stroom van westers geld bleek eindeloos en het bedrijfseconomisch risico was zo goed als zero. En toen opende de zware lockdown de ogen van heel veel investeerders. Ook de Chinese economie kreeg klappen. De vastgoedinvesteringen kenden plots een *baisse*, nadat de overheid vanaf 2020 maatregelen nam om de speculatie tegen te gaan."

De aantrekkingskracht voor investeringen in China is vandaag sterk verminderd, maar de lokale overheden snakken er nog steeds naar. Die hebben een gigantisch begrotingstekort. De overheden plooiën zich terug dubbel om de toegang te vergemakkelijken omdat investeringen leiden tot jobs en op langere termijn belastinginkomsten."

Zijn er ook kansen voor Vlaamse bedrijven?

"Meer dan ooit. Net omdat Chinese én buitenlandse groepen afhaakten, komt er nu terug ruimte vrij voor wat kleinere bedrijven. Industrie- en grondgronden worden vlotter vergund en de voorwaarden zijn gunstiger dan ooit. De energiekost daalt voor het eerst in twintig jaar. En de inflatie is beperkt: 0 tot 0,5 procent."

Vinden bedrijven er genoeg gekwalificeerd personeel?

"Zeker en vast. In grote steden is de loonkost voor het eerst in decennia gedaald. Gekwalificeerde arbeiders zijn er relatief goedkoop. In Shanghai is een goed opgeleide technicus beschikbaar voor een kleine 10.000 renminbi (RMB) netto, dus een 1.300 euro per maand. In het westen van het land is dit wellicht tot de helft lager. De werkloosheid bij de pas afgestudeerde jongelui bedraagt meer dan 10 procent, tot 25 procent volgens sommige cijfers. Heel wat jongeren met een diploma crossen nu de stad rond als kuài dì, een boodschappendienst op scooters."

Ziet u vooral investeringen gebeuren voor export buiten China of voor de lokale markt?

"Beide. Westerse én Chinese ondernemingen mikken met hun Chinese fabrieken in eerste instantie

vooral op export. Die investeringen kregen een lichte tik door het stilvallen van de export naar Europa. Die krijgt weer vaart en er wordt ook weer veel meer geëxporteerd naar de rest van Azië: Japan, Zuid-Korea, Indonesië en heel Zuidoost-Azië. Na verloop van tijd worden de in China gefabriceerde producten ook steeds meer door de lokale bevolking opgepikt. Vergeet niet dat de Chinese koopkracht nog steeds erg sterk is. Er zijn 400 tot 600 miljoen Chinese middenklassegezinnen. Die kunnen jaarlijks gemiddeld na aftrek van kosten 35.000 RMB besteden en zelfs tot 50.000 RMB in de steden."

Er is een enorm potentieel, maar de consumptie blijft achter...

"De grote zwarte wolk boven de Chinese economie is de dalende consumptie. Die was voor de covid-pandemie goed voor twee derde van de

“ Industrie- en grondgronden worden vlotter vergund en de voorwaarden zijn gunstiger dan ooit. De energiekost daalt voor het eerst in twintig jaar in China ”

— **Philippe Snel**

Zakenadvocaat sinds 2001 actief in Shanghai

◀ **Philippe Snel**

Zakenadvocaat sinds 2001 actief in Shanghai

economische groei. Het consumentenvertrouwen is verdwenen door de vastgoedcrisis en de vergrijzing. Vandaag is 20 procent van de Chinezen ouder dan 60. In 2050 zijn er dat dubbel zoveel. Hun kinderen sparen voor ofwel een zorgappartement, ofwel voor een plaats in een naar voorkeur private verzorgingsinstelling. Ook daarom krijgt hun consumptie klappen. En dan is er de vastgoedcrisis. Het voorbije jaar gingen de verkoopprijzen in Shanghai 15 tot 30 procent achteruit."

Hoe reageert de Chinese overheid op de vastgoedcrisis?

"De centrale overheid neemt vooralsnog een afwachtende houding aan. De politieke klasse gaat ervan uit dat het beste antwoord op de vastgoedcrisis van de investeerders zelf moet komen."

De leegstand loopt op tot 45 procent voor kan-

toorgebouwen en tot 15 procent in residentiële projecten. Hoe pak je dat aan?

"Op twee decennia groeide de stadsbevolking van 25 naar 60 procent. Volgens de verwachtingen zal het aandeel oplopen naar 75 tot 80 procent. Er zijn 1,4 miljard Chinezen. Als daarvan 15 procent verhuist naar de stad, kunnen heel veel Chinezen die leegstaande gebouwen vullen. En jawel, er is een overaanbod. Er waren ongecontroleerde geldstromen en heerste wanbeheer. De overheid geeft de privésector de tijd om schoon schip te maken. Iedereen wacht af wanneer de overheid zal ingrijpen: binnen zes maanden, een jaar of binnen twee jaar. Wanneer, en niet of de overheid vers geld in de vastgoedsector pompt, is de hamvraag."

Waarom zou de overheid belastinggeld steken in een zeepbel?

"Het is geen zeepbel. Er is overcapaciteit in enkele

Het einde van een gouden tijdperk

Veel ondernemers maken vandaag in China het einde van een gouden tijdperk mee", stelt Bart Horsten van het bedrijfsadviesbureau Horsten International. Zijn bedrijf adviseert al meer dan veertig jaar klanten die zaken willen doen in China. Het werd opgericht door zijn vader, die eind jaren 70 pionierde voor Janssen Pharmaceutica in de Volksrepubliek.

De klanten van Horsten waren ooit verbaasd wanneer de groei in China beperkt bleef tot vijf procent tegenover het jaar ervoor. Horsten: "Nu ervaren ze voor het eerst in tientallen jaren een daling in de omzet. Klanten die nog niet zo lang in China actief zijn, komen in de rode cijfers te zitten. De voorbije twee jaar zagen veel bedrijven in China zwarte sneeuw." Na de pandemie daalde de koopkracht en namen binnenlandse en buitenlandse investeringen af. "Het consumentenvertrouwen van de Chinezen kreeg een klap", stelt Horsten vast. "Chinees dertigers zijn gans hun leven gewend aan de voortdurende groei van de economie. Nu blijkt dat de bomen niet meer tot in de hemel blijven groeien. Na de pandemie viel de economie helemaal stil. "Ik kan mijn werk verliezen zonder dat er onmiddellijk een andere job klaarstaat", beseft de goed opgeleide werknemer. "Ik kan

mislukken, en ook failliet gaan", vreest de kmo-bedrijfsleider. Los van het verlies aan reële koopkracht, drukt dus ook dat tanende consumentenvertrouwen het koopgedrag."

Voor de pandemie betaalden Chinese consumenten zonder dralen een meerprijs voor westerse kwaliteitsproducten. Horsten: "Heel wat westerse bedrijven trokken zich terug en de Chinese klanten vielen verplicht terug op lokale producten. Nu delen die westerse producten in de klappen. Voor het eerst kregen ze te maken met lokale concurrenten. Plots is de Belgische chocolade net te duur voor de Chinees. En wat blijkt? De Chinese variant blijkt echt wel te smaken. Dat geldt ook voor de bierjes waarmee een brouwer uit Shanghai al jaren experimenteert."

Pauze bij grote bedrijven

Grotere Belgische bedrijven, zoals AB InBev of Barco, maken zich minder zorgen dan kmo's. Ze kunnen deze moeilijke periode financieel wel overbruggen. Horsten: "Veel westerse bedrijven drukken even op de pauzeknop om de bedrijfsprocessen te optimaliseren en te kijken waar ze kunnen besparen om hun prijzen aan te passen. Ze blijven fundamenteel in China geloven en investeren net

vandaag om klaar te staan voor de toekomst. Op middellange termijn neemt de middenklasse met een half miljard mensen toe. Dat betekent een extra bestedingscapaciteit zo groot als de Europese Unie."

China is de voorbije jaren heel wat assertiever op internationaal vlak. Zo voerde het de politieke druk op in Hongkong. Bestaat het gevaar dat de Volksrepubliek ook zijn houding tegenover Taiwan aanscherpt of zijn positie versterkt in de Zuid-Chinese Zee? Hangt het politieke risico op die westerse investeringen niet als een zwaard van Damocles boven de tweede grootste economie ter wereld? "Beijing heeft lessen getrokken uit de scherpe westerse reacties na de politieke onrusten in Hongkong van 2019", denkt Horsten. "Het is voorzichtig met een al te straf geopolitiek beleid. Na Covid groeide ook het besef van de wederzijdse economische afhankelijkheid van het Westen en China. Het land wil de buitenlandse investeringen niet verder hypothekeren. Een inval in Taiwan zou diplomatiek zware gevolgen hebben, een enorme economische schok teweegbrengen en zich dus ook wreken op de Chinese middenklasse. Dat willen de politieke leiders absoluut vermijden."

tweederangssteden. Er is nog steeds vraag naar nieuwe projecten. Shanghai telt vandaag 27 miljoen inwoners. Tegen 2035 zullen er een kwart meer zijn. De vraag naar vastgoed én infrastructuur zullen dus stijgen. De overheid moet ingrijpen om een totale ineenstorting te vermijden, want dat zou de economie kunnen vellen."

U zegt dat de vraag naar nieuwe investeringen in China toeneemt. Leggen de gevreesde handels-sancities van Donald Trump geen hypotheek op de Chinese groei?

"Er was in China de voorbije weken heel wat minder heisa over Trump dan in Europa. Ook onder Joe Biden werden heel wat nieuwe handelsrestricties en -tarieven ingevoerd. Sommige waren trouwens veel strenger dan die onder Trump I. Zal het nog erger worden? Niet per se. De wederzijdse afhankelijkheid van beide economieën is nog steeds groot. China is bijvoorbeeld nog steeds de grootste afnemer van Amerikaanse overheidsobligaties. Vergeet ook niet dat Amerikaanse bedrijven belangen hebben in China. General Motors, Buick en Ford produceren samen met lokale partners in China. Tesla heeft zijn grootste fabriek niet toevallig in China staan. Er zijn plannen voor een tweede fabriek. Tesla is na het Chinese autobedrijf BYD de grootste verkoper van elektrische wagens in China. Er wordt hier gefluisterd dat de politieke steun van Elon Musk aan Trump een zet is om zijn Chinese investeringen te beschermen."

“ Er wordt hier gefluisterd dat de politieke steun van Elon Musk aan Trump een zet is om zijn Chinese investeringen te beschermen

— **Philippe Snel**

Zakenadvocaat sinds 2001 actief in Shanghai

Zullen door een eventuele handelsoorlog met de VS Chinese producten naar Europa worden verscheept in plaats van naar de VS?

"Die kans bestaat. De EU is sowieso al de grootste markt voor China. Europa zal een eventuele toename van goedkope Chinese producten grondig moeten bekijken. Natuurlijk moet Europa dumping vermijden en is het gerechtigd om tarieven te heffen bij bewezen concurrentievervalsing."

Respecteert dit land de regels van de rechtsstaat?

"Ja, zeker voor de juridische verhouding tussen de bedrijven. Westerse bedrijven die hier actief zijn, kunnen rekenen op rechtszekerheid. De economische activiteit wordt steeds meer onderworpen aan regelgeving. Tien jaar geleden was de intellectuele eigendom nog problematisch. Vandaag kunnen buitenlandse bedrijven in China hun intellectuele eigendom afdwingen voor de rechtbank, net zoals dat kan in Europa of in de VS. Vroeger stelde een Chinese rechtbank wel een

inbreuk vast, stopte de onwettelijke namaak op de ene plaats, maar kon de 'namaker' 300 kilometer verder opnieuw starten met de productie van illegale kopieën. Sinds enkele jaren worden er nu ook serieuze schadevergoedingen opgelegd. De namaak van gepatenteerde producten of merken is daarom zeer sterk verminderd.

Ook staatsbedrijven moeten zich trouwens houden aan de wettelijke regels. Het aangaan van een rechtsgeding tegen staatsbedrijven vergt wel nog steeds een bijzondere aandacht."

Maar is het verstandig om als westerse investeerder een rechtszaak te beginnen tegen de centrale overheid?

"Ik heb hier geen ervaring mee. Wel werden lokale overheden al aansprakelijk gesteld voor de behandeling van buitenlandse investeerders. De meeste westerse landen, ook België, sloten met China een verdrag over de "wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen", waarbij investeringen uit een andere staat niet minder gunstig mogen worden behandeld dan die van het eigen land. Uiteraard blijft het een feit dat overheden zich niet altijd houden aan de regels die ze zelf hebben bekrachtigd, maar dat geldt niet alleen voor China."

Critici wijzen er wel op dat de Chinese overheid westerse investeerders verplicht om technologie af te staan als ze hier actief willen zijn.

"Dat was een politieke leugen van de Amerikaanse overheid. Een grondig onderzoek door een senaatscommissie in de VS maakte geen enkel geval bekend. Die verplichte overdracht van technologie heeft nooit bestaan. Heeft Airbus dan geen luchtvaarttechnologie uitgewisseld op Chinees verzoek? Jawel. Omdat China die vliegtuigen na verloop van tijd onder licentie zelf wilde produceren. De uitwisseling gebeurde met wederzijdse goedkeuring. China is de grootste exportmarkt voor Airbus. Er was technologische uitwisseling om de productie hier te vergemakkelijken voor de Chinese klanten."

Is dit respect voor de rechtsstaat geen schijnmanoeuvre, zoals Ivan Van de Cloot van de denktank Merito vreest? Een manier om snel westerse technologie in te palmen? Het land kan de internationale spelregels dumpen eenmaal China de technologische voorsprong volledig heeft bereikt...

"Het is niet zeker dat zo'n radicale ommekeer in eigen land zou worden gemaakt. Die rechtsregels zijn net de hoeksteen van de groei in de voorbije kwarteeuw. Een terugkeer naar het verleden kan leiden tot een ernstige economische én financiële achteruitgang. China is sowieso verplicht de regels van de Wereldhandelsorganisatie (WHO) na te komen. Het zal die vandaag niet zomaar overboord gooien. Wat er binnen dertig of veertig jaar zal gebeuren? Dat kunnen we onmogelijk voorspellen."